

5. Offentlig forvaltning

Dette kapitlet gir oversikt over inntekter og utgifter, konsum, sysselsetting og investeringer i offentlig forvaltning. Offentlig forvaltnings utgifter økte nominelt med 4,8 prosent fra 2010 til 2011, mens de samlede inntektene steg med 10,2 prosent. Den sterke inntektsveksten har sammenheng med økte petroleumsinntekter. Alderspensjoner er den utgiftsposten som steg mest. Antall sysselsatte i offentlig forvaltning økte i 2011 med 1,8 prosent, mens bruttoinvesteringer i fast kapital økte med 1,3 prosent målt i faste priser.

5.1. Inntekter, utgifter og finansiell stilling

Høye inntekter fra petroleumsvirksomheten

Offentlig forvaltnings inntekter anslås til 1 570 milliarder kroner i 2011, om lag 145 milliarder mer enn året før. Økningen kan særlig knyttes til vekst i statens inntekter fra petroleumsvirksomheten. Statens petroleumsinntekter består av skatter og avgifter fra virksomheter engasjert i utvinning av petroleum og eierinntekter fra Statoil og SDØE (Statens direkte eierandeler i petroleumsvirksomheten). De foreløpige tallene for 2011 viser en betydelig økning i begge disse elementene, og de samlede petroleumsinntektene anslås til 363 milliarder kroner. Etter rekordåret i 2008,

hvor petroleumsinntektene oversteg 420 milliarder kroner, falt de til godt under 300 milliarder i både 2009 og 2010.

Ser man bort fra inntekter knyttet til petroleumssektoren, finner vi sterkest vekst i formuesinntektene. Formuesinntektene, det vil si renteinntekter og utbytte fra foretak der det offentlige har eierandeler, var 26 milliarder høyere i 2011 enn i 2010.

Offentlig forvaltnings utgifter er beregnet til 1 197 milliarder i 2011. Nesten halvparten av de offentlige utgiftene består av lønnskostnader og kjøp av varer og tjenester som inngår i offentlig tjenesteproduksjon, mens knapt en tredjedel er pensjoner og andre stønader

Tabell 5.1. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter. Milliarder kroner

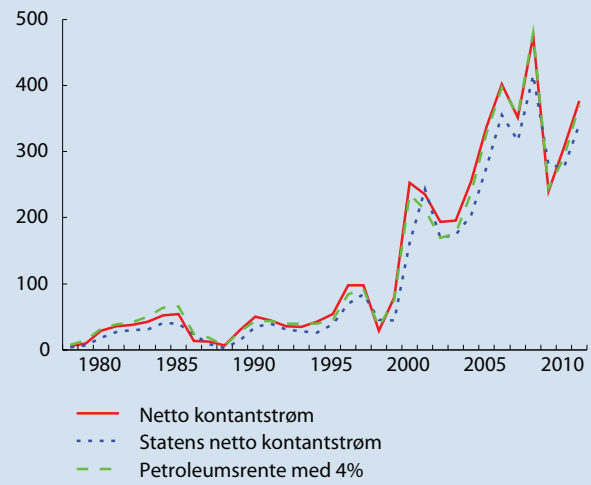
	2007	2008	2009	2010	2011
Inntekter	1 327	1 496	1 345	1 424	1 570
Skatt på inntekt og formue	494	565	478	531	590
fra petroleumsvirksomhet	187	247	146	175	219
utenom petroleumsvirksomhet	307	318	333	356	371
Avgifter og kapitalskatter	290	287	287	308	322
fra petroleumsvirksomhet	5	6	4	4	4
utenom petroleumsvirksomhet	286	281	284	305	318
Trygde- og pensjonspremier	207	227	235	244	261
Formuesinntekter	270	349	274	265	318
fra petroleumsvirksomhet	123	170	114	113	140
utenom petroleumsvirksomhet	147	180	160	152	178
Gebyrinntekter, brukerbetaling, mv.	58	60	63	68	71
Løpende overføringer	8	7	8	8	8
Utgifter	927	1 015	1 095	1 142	1 197
Lønnskostnader	282	309	330	347	369
Kjøp av varer og tjenester	131	142	157	163	167
Produktkjøp til husholdninger	45	49	52	56	58
Formuesutgifter	30	37	34	32	30
Stønader til husholdninger	278	298	326	345	367
Subsidier	40	44	47	50	51
Løpende overføringer, inkl. kapitaloverføringer	52	58	64	69	71
Bruttoinvestering i ikke-finansiell kapital	69	78	83	80	83
Nettofinansinvesteringer	399	481	251	282	373
Nettofinansinvestering i statsforvaltningen	412	512	277	310	395
Nettofinansinvestering i kommuneforvaltningen	-13	-31	-26	-28	-22
Memo: Inntekter fra petroleumsvirksomhet	314	422	263	292	363

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boks 5.1. **Netto kontantstrøm og petroleumsrente fra olje- og gassutvinning**

Petroleumsinntektene kan uttrykkes som netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, definert som bruttoprodukt minus lønnskostnader og løpende investeringer. Netto kontantstrømmen økte med 71 milliarder kroner til 376 milliarder kroner fra 2010 til 2011. Økningen i kontantstrømmen på 23 prosent skyldes hovedsakelig en oppgang i realprisen på råolje målt i norske kroner på om lag 32 prosent fra året før. Prisen på gass følger i store trekk oljeprisutviklingen, men med noe forsinkelse. Det var en samlet nedgang på 4,7 prosent i produksjonen fra 2010 til 2011. Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i 2011 økte først og fremst på grunn av høyere skatteinntekter, men også inntektene fra statens direkte eiendeler i petroleumsvirksomheten økte noe.

Petroleumsrenten er et uttrykk for den meravkastning som oppnås i petroleumssektoren utover normal avkastning på realkapitalen. Petroleumsrenten er definert som driftsresultat i sektoren inklusive indirekte skatter, fratrukket kapitallst og antatt normal realavkastning på 4 prosent på kapitalen. Det følger at petroleumsrenten da er lik netto kontantstrøm tillagt løpende investeringer og fratrukket de beregnede kapitalkostnadene. Petroleumsrenten anslås til 370 milliarder kroner i 2011, en økning på 79 milliarder eller vel 29 prosent fra 2010.

Figur 1 **Petroleumsrente og kontantstrøm fra utvinning av olje og gass. Milliarder kroner**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

til husholdningene, blant annet gjennom folketrygden. Overskuddet for 2011, målt ved nettofinansinvesteringer, er anslått til 373 milliarder, noe som er klart høyere enn de to foregående årene.

Bryter man overskuddet i offentlig forvaltning ned på undersektorer blir bildet mer nyansert. De høye overskuddene i den siste femårsperioden er utelukkende knyttet til staten. Kommuner og fylkeskommuner har i perioden hatt relativt store underskudd, som blant annet har sammenheng med økte investeringer i realkapital. Anslaget for kommuneforvaltningens finanser i 2011 indikerer imidlertid at sektorens underskudd er betydelig redusert sammenlignet med 2010, fra 28 til 22 milliarder kroner. Dette henger blant annet sammen med en kraftig vekst i utbyttet fra kommunalt eide aksjeselskaper, samt en moderat vekst i utgiftene.

Kraftig vekst i utbetalingene av alderspensjoner

Utbetalingene til alderspensjon anslås til 152 milliarder kroner i 2011. Av disse er om lag 135 milliarder knyttet til alderspensjoner gjennom folketrygden – en økning på 14 milliarder sammenlignet med 2010. De resterende alderspensjonene gjelder statsansatte som er medlemmer i Statens pensjonskasse. Offentlige utgifter til alderspensjoner økte nominelt med 11,3 prosent fra 2010 til 2011.

Den kraftige veksten i utbetalinger av alderspensjoner i folketrygden skyldes blant annet en økning i antallet pensjonister under 67 år. Fra 2011 ble det mulig å ta ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, og det opparbeides pensjonsrettigheter til og med fylte 75 år. Fleksibelt uttak i folketrygden er utformet

Tabell 5.2. **Stønader til husholdninger. Milliarder kroner**

	2007	2008	2009	2010	2011
Stønader til husholdninger	278	298	326	345	367
Pensjoner	176	190	202	207	224
Alderspensjoner	113	120	128	137	152
Uførepensjoner	54	59	63	58	59
Andre pensjoner	9	11	11	12	12
Barnetrygd og kontantstøtte	16	16	16	16	16
Sykepenger, fødselspenger mv.	39	44	50	49	50
Attføringsstønader	19	19	21	5	..
Arbeidsavklaringspenger	28	36
Arbeidsløshetsstønader	4	4	10	12	11
Utdanningsstønader	9	9	9	9	10
Sosialhjelp	4	5	5	5	5
Andre stønader	10	11	13	15	15

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

slik at årlig pensjon vil bli høyere jo senere den tas ut. Alderspensjon kan kombineres med arbeidsinntekt uten avkorting av pensjon. Tall fra Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret viser at andelen av befolkningen 62–66 år som er i et arbeidsforhold har økt i 2011 sammenlignet med 2010. Det ser dermed ut til at mange ønsker å kombinere arbeid og pensjon. Arbeidsdepartementet anslår at i underkant av 25 000 personer under 67 år tok ut alderspensjon i 2011.¹

Når det gjelder uførepensjoner, er veksten lav. Anslåtte utgifter for 2011 er 59 milliarder, drøyt én milliard mer enn i 2010. Etter et par år med sterkt økende utbetalinger til arbeidsløshetsstønader etter finanskrisen høsten

¹ Kilder: Arbeidsdepartementet - Prop. 1 S (2011-2012) og Prop. 26 S (2011-2012).

2008, gikk disse ned med én milliard kroner fra 2010 til 2011.

Utfasing av tiltak mot finanskrisen

For å motvirke negative virkninger av finanskrisen, gjorde Regjeringen i januar 2009 endringer i statsbudsjettet med sikte på å stimulere produksjon og sysselsetting. Blant de viktigste tiltakene var ekstrabevilgninger på drøyt 6 milliarder kroner til kommuneforvaltningen. Av disse var 4 milliarder en engangsbevilgning øremerket rehabilitering og vedlikehold av kommunale bygg og annen infrastruktur. Det var også en økning i utgiftene til vedlikehold og rehabilitering av statlige bygg, herunder sykehus og universitets- og høyskolebygg. Tiltakene bidro til en kraftig økning i kommuneforvaltningens utgifter til vedlikehold og nybygg i 2009. Dette gjaldt særlig innenfor helse-, kultur- og undervisningssektoren, der veksten i disse utgiftene var nærmere 30 prosent, sammenlignet med 2008. Det høye nivået på utgiftene ble videreført i 2010. De foreløpige kommuneregnskapene for 2011 indikerer en reduksjon i vedlikeholdsutgiftene.

På samme måte som for kommuneforvaltningen, viste regnskapene for de statlige sykehusene, universitetene og høyskolene en klar økning i utgifter til vedlikehold i 2009. For virksomhetene samlet er økningen om lag 30 prosent. Utgiftene gikk deretter kraftig ned i 2010.

Det ble også satt i verk tiltak direkte rettet mot finanssektoren. For å unngå at den høye innlånsrenten bankene sto overfor høsten 2008 skulle ramme norske låntakere og norsk økonomi, lanserte staten den såkalte byttelånsavtalen. Avtalen innebar at norske banker kunne "pakke om" sikre boliglån til såkalte obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) og bytte disse mot statskasseveksler. Bankene ville da kunne skaffe til veie utlånskapital gjennom å realisere statskassevekslene eller stille disse som sikkerhet ved refinansiering av lån i pengemarkedet. Omfanget av byttelånsordningen var begrenset oppad til 350 milliarder kroner og skal etter planen ikke løpe lenger enn til 2014. Ved utgangen av 2010 hadde bankene som opererer i det norske markedet byttet til seg statskasseveksler til en verdi av drøyt 213 milliarder kroner.

Bytteordningen innebærer på den ene siden at staten må betale renter på den økte statsgjelden. I 2010 beløp dette seg til 5,3 milliarder kroner. For å delta i bytteordningen må bankene på den annen side betale et vederlag til staten som er minst 0,4 prosentpoeng høyere enn renten på statskassevekslene. Den eksakte prisen for å delta fastsettes gjennom auksjon administrert av Norges Bank. Verdien av innbetalte vederlag fra norske banker beløp seg til 6,6 milliarder kroner i 2010. Byttelånsordningen representerte slik sett en nettofortjeneste for den norske stat på om lag 1,3 milliarder kroner samme år, og inngår i formuesinntekter i tabelloppstillingen.

Overskudd og nettofordringer i internasjonal sammenheng

Offentlig forvaltnings overskudd, målt ved nettofinansinvesteringer, og offentlig bruttogjeld er vanlige indikatorer for offentlig budsjettbalanse. Kriteriene i Maastricht-traktaten sier at underskuddet målt på denne måten ikke bør overstige tre prosent av BNP i de landene traktaten omfatter. Videre bør offentlig bruttogjeld ikke overstige 60 prosent av BNP. Medlemslandene i EUs økonomiske og monetære union har forpliktet seg til å oppfylle disse kriteriene. For de 17 landene i Euro-området oversteg underskuddet 6 prosent av BNP både i 2009 og 2010. Ved utgangen av 2010 utgjorde offentlig bruttogjeld om lag 85 prosent av BNP i de samme landene samlet.

Tabellene 5.3 og 5.4 viser at Norge er i en svært spesiell stilling når det gjelder offentlige finanser. Både det høye overskuddet og den store finansformuen må ses

Tabell 5.3. **Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning. Prosent av BNP**

	2000	2005	2008	2009	2010
Norge	15,4	15,0	19,1	10,5	11,3
Sverige	3,6	1,9	2,2	-0,9	0,0
Danmark	2,2	5,0	3,3	-2,8	-2,7
Storbritannia	3,6	-3,4	-5,0	-11,3	-10,1
Tyskland	1,1	-3,3	-0,1	-3,2	-4,3
Frankrike	-1,5	-3,0	-3,3	-7,6	-7,1
Italia	-0,9	-4,5	-2,7	-5,4	-4,5
Euro-området (17 land)	-0,1	-2,5	-2,1	-6,4	-6,2
EU (27 land)	0,5	-2,5	-2,4	-6,9	-6,6

Kilde: Eurostat

Tabell 5.4. **Bruttogjeld og nettofordringer i offentlig forvaltning. Prosent av BNP**

	2000	2005	2008	2009	2010
Bruttogjeld					
Norge	28,5	42,5	48,2	43,5	43,7
Sverige	53,9	50,4	38,8	42,7	39,7
Danmark	52,4	37,8	33,4	40,6	42,9
Storbritannia	41,0	42,5	54,8	69,6	79,6
Tyskland	60,2	68,6	66,7	74,4	83,2
Frankrike	57,5	66,8	68,2	79,0	82,3
Italia	108,5	105,4	105,8	115,5	118,4
Euro-området (17 land)	69,2	70,4	70,1	79,8	85,6
EU (27 land)	61,9	63,0	62,5	74,7	80,2
Nettofordringer					
Norge	66,3	120,8	104,2	164,7	169,6
Sverige	-5,4	7,8	14,7	25,2	27,7
Danmark	-22,5	-10,5	6,1	4,5	1,6
Storbritannia	-23,9	-25,9	-27,1	-43,5	-52,8
Tyskland	-33,7	-49,5	-44,6	-49,1	-50,1
Frankrike	-37,4	-45,4	-45,8	-52,3	-58,8
Italia	-95,2	-93,4	-89,7	-100,1	-99,1
Euro-området (17 land)	-47,8	-50,9	-47,3	-54,5	-57,0
EU (27 land)	-40,0	-42,4	-39,2	-47,6	-50,6

Kilde: Eurostat

i sammenheng med at en betydelig andel av verdiskapingen i petroleumssektoren tilfaller staten gjennom skatter og direkte eierutbytte, og deretter investeres i finansmarkedene gjennom Statens pensjonsfond utland. Den offentlige bruttogjelden i Norge utgjorde 43,7 prosent av BNP ved utgangen av 2010. Dette relativt høye tallet kan forklares ved at gjenkjøpsavtalene i Statens pensjonsfond utland inngår på gjeldssiden i statistikken. Utlån fra staten til statsbankene og opplåning i kommuneforvaltningen er også med på å trekke bruttogjelden opp. Kommuneforvaltningens gjeld har de siste årene økt i takt med underskuddet i sektoren. Nettogjelden var på om lag 32 milliarder kroner ved utgangen av 2006. I 2010 hadde den steget til drøyt 135 milliarder – mer enn en firedobling. Svekkelsen av den finansielle balansen har kommet i form av økte lån og høyere sertifikat- og obligasjonsgjeld.

5.2. Konsum, sysselsetting og realinvesteringer

Konsum i offentlig forvaltning beløp seg til 585,1 milliarder kroner i 2011, som er en nominell økning på 5,2 prosent sammenlignet med 2010. I volum innebærer dette en vekst på 1,5 prosent, som er den laveste årsveksten siden 2005. Helsestell er den konsumposten som økte mest i volum i 2011.

Helse dominerer

Helsestell utgjør rundt 27 prosent av offentlig konsum, en andel som har holdt seg stabil de siste seks årene. Av dette er nærmere 90 prosent individuelt konsum, en betegnelse som kommer av at kun individer kan benytte seg av den enkelte vare og tjeneste. Helsetjenestene dekker sykehustjenester og polikliniske tjenester. Statsforvaltningen står for en stor del av konsumet gjennom de regionale helseforetakene. Kjøp av medisiner og hjelpemidler inngår også i konsumet av helsepleie, men har i de senere årene utgjort en fallende andel. Etter en sterk økning i 2010 som en følge av innføringen av automatisk frikort, viser tall for refusjon av medisiner og hjelpemidler i 2011 en svak nedgang målt i løpende priser. En av årsakene til dette er endringer i refusjonsordningen for hjelpemidler til bedret funksjonsevne.

Pleie og omsorg

Pleie- og omsorgstjenester utgjør også en stor andel av offentlig konsum, på rundt 22 prosent i 2011. Dette konsumet er i sin helhet av individuell art. Til forskjell fra helsetjenester så konsumeres det hovedsakelig i kommuneforvaltningen. Barnehager står for rundt 35 prosent av pleie- og omsorgstjenestene, og har økt sin andel de siste årene som følge av barnehagereformen. Deler av dette konsumet dekker kjøp av private barnehageplasser, såkalte produktkjøp, som også har økt de senere år. Fra 1. januar 2011 ble statstilskuddene til barnehager gjort om til frie midler som kommunene forvalter,² men dette ser foreløpig ut til å ha liten innvirkning på kommunenes samlede utgifter til

Tabell 5.5. Offentlig konsum etter formål, kollektivt og individuelt. Milliarder kroner

	2006	2009	2010	2011
Offentlig konsum	411,8	530,7	556,3	585,1
Forsvar	28,9	35,5	35,3	36,2
Annet konsum	90,8	124,1	130,5	137,8
Helsestell	111,6	140,5	147,8	156,3
Undervisning	95,3	116,2	122,3	127,1
Pleie og omsorg	85,2	114,3	120,4	127,7
Kollektivt konsum	137,3	184,2	190,4	199,8
Forsvar	28,9	35,5	35,3	36,2
Annet konsum	85,0	115,7	121,8	128,8
Helsestell	10,8	15,9	15,7	16,5
Undervisning	12,6	17,1	17,6	18,3
Individuelt konsum	274,5	346,4	365,8	385,2
Annet konsum	5,8	8,4	8,7	9,0
Helsestell	100,8	124,6	132,1	139,8
Undervisning	82,7	99,1	104,6	108,7
Pleie og omsorg	85,2	114,3	120,4	127,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

barnehager. Konsum av kommunalt barnevern fikk imidlertid et oppsving som følge av ekstrabevilgninger til flere årsverk i 2011.³ Nedgangen i antall enslige mindreårige asylsøkere bidro til lavere vekst i konsum av statlige pleie og omsorgstjenester, som i stor grad består av det statlige barnevernet.

Undervisning

Til tross for at 2011 er det første hele året med én times økning i timetallet i grunnskolen, i tillegg til åtte timers gratis leksehjelp i småskolen, gjenspeiles ikke dette i en tilsvarende økning i kommunalt konsum av undervisningstjenester. Derimot ser man effekten av nedtrapping av finanspakken fra 2009, da det i første halvdel av 2010 fortsatt foregikk omfattende vedlikehold av kommunale skolebygg, i tillegg til høyt konsum av undervisningsmaterieell. Tilsvarende er ikke tilfellet for 2011, og konsumet av kommunale undervisningstjenester målt i faste priser steg klart svakere i 2011 enn året før. Det samme gjelder statlig konsum av undervisningstjenester. Konsum av undervisning som andel av samlet offentlig konsum er imidlertid om lag uendret de siste fem årene og utgjør omtrent 22 prosent. Det har heller ikke vært noe større skift mellom ulike typer av undervisningstjenester. Til forskjell fra de øvrige områdene går en betydelig høyere konsumandel til forskning, mens kun 2 prosent er kjøp av varer og tjenester fra andre produsenter enn det offentlige, og da i hovedsak i form av skoletransporttjenester.

Lavere forsvarskonsum

Konsum av forsvarstjenester økte i løpende priser med 2,6 prosent i 2011 sammenlignet med året før. I volum er det beregnet en nedgang på 1 prosent. Forsvar inngår i det statlige kollektive konsumet, og dekker i stor

² Kilde: Kunnskapsdepartementet: Prop. 1S (2011-2012), s.85-87.

³ Kilde: Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet: Prop. 1S (2011-2012), s.127.

Tabell 5.6. Konsum og produksjon i offentlig forvaltning. Milliarder kroner

	2006	2009	2010	2011
Offentlig forvaltning				
Lønnskostnader	260,2	330,3	347,2	369,4
+ Kjøp av varer og tjenester	124,1	163,1	169,0	173,7
+ Kapitalslit	37,5	49,5	52,6	55,7
+ Korreksjon for driftsresultat	0,6	0,2	-0,1	-0,1
= Produksjon i offentlig forvaltning	422,4	543,2	568,8	598,9
- Gebyrinntekter	54,0	65,0	68,8	72,1
+ Produktkjøp til husholdningene	43,4	52,5	56,3	58,3
= Konsum i offentlig forvaltning	411,8	530,7	556,3	585,1
Statsforvaltningen				
Lønnskostnader	115,5	144,4	151,9	162,1
+ Kjøp av varer og tjenester	70,0	93,0	94,4	96,3
+ Kapitalslit	18,4	24,9	21,7	22,8
= Produksjon i statsforvaltningen	203,8	262,3	268,0	281,3
- Gebyrinntekter	18,9	21,6	23,0	23,6
+ Produktkjøp til husholdningene	30,3	34,8	37,1	37,8
= Konsum i statsforvaltningen	215,3	275,5	282,0	295,4
Kommuneforvaltningen				
Lønnskostnader	144,7	185,9	195,4	207,3
+ Kjøp av varer og tjenester	54,2	70,1	74,6	77,4
+ Kapitalslit	19,1	24,6	30,9	32,9
+ Korreksjon for driftsresultat	0,6	0,2	-0,1	-0,1
= Produksjon i kommuneforvaltningen	218,6	280,9	300,8	317,5
- Gebyrinntekter	35,1	43,4	45,8	48,4
+ Produktkjøp til husholdningene	13,1	17,7	19,2	20,6
= Konsum i kommuneforvaltningen	196,5	255,2	274,3	289,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

grad militært forsvar innenlands. Operasjonene i Libya førte til økt konsum i samband med utenlandsoppdrag, men nedtrapping på Balkan motvirker dette, og det var ingen endring i konsum av utenlandsoperasjoner totalt sett i 2011.

Den største komponenten av offentlig kollektivt konsum finner vi innen administrasjon unntatt politi og rettsvesen mv., som konsumeres i noe større grad i kommuneforvaltningen enn statsforvaltningen. Transporttjenester utgjør også en betydelig andel av kollektivt offentlig konsum. Denne andelen har økt i de senere år i tråd med satsningen på veg og jernbane.

Sysselsetting

I 2011 var det rundt 793 000 sysselsatte personer i offentlig forvaltning, en økning på 1,8 prosent sammenlignet med året før. Offentlig sysselsetting gir et noe annet bilde av sammensetningen av offentlig aktivitet enn offentlig konsum gjør. Til tross for at helsetjenestene utgjør rundt 27 prosent av alt offentlig konsum, var kun i underkant av 17 prosent av all offentlig sysselsetting innen denne næringen. Pleie- og omsorgsnæringen har derimot en betydelig høyere andel av offentlig sysselsatte, på over 36 prosent, og disse befinner seg i stor grad i kommunene. Høyere andel sysselsatte personer i pleie- og omsorg enn i helse skyldes flere deltidsansatte i førstnevnte, i tillegg til at lønnskostnadene utgjør en mindre andel i helse som følge av mer utstrakt bruk av

Tabell 5.7. Lønnskostnader, timeverk og sysselsatte personer i offentlig forvaltning

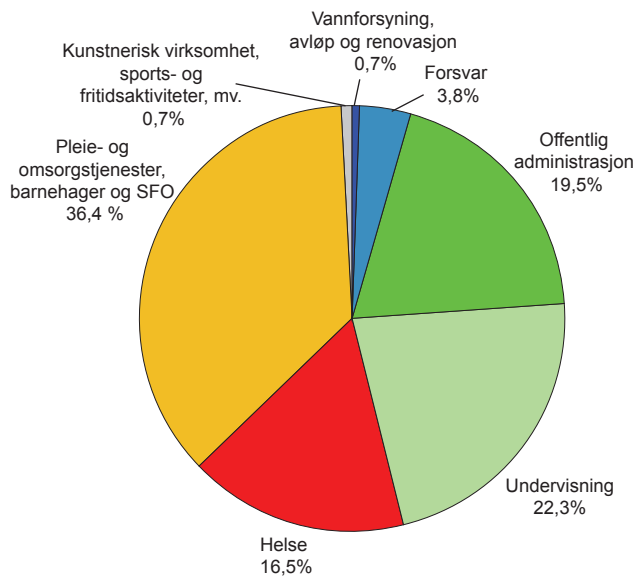
	2006	2009	2010	2011
Offentlig forvaltning				
Lønnskostnader (mill. kroner)	260,2	330,3	347,2	369,4
Utførte timeverk (mill. timeverk)	892,1	956,5	973,9	988,1
Sysselsatte personer (1000 personer)	722,0	763,7	779,3	793,0
Statsforvaltningen				
Lønnskostnader (mill. kroner)	115,5	144,4	151,9	162,1
Utførte timeverk (mill. timeverk)	387,0	404,8	410,9	415,9
Sysselsatte personer (1000 personer)	266,2	275,9	281,6	285,1
Kommuneforvaltningen				
Lønnskostnader (mill. kroner)	144,7	185,9	195,4	207,3
Utførte timeverk (mill. timeverk)	505,1	551,7	563,0	572,2
Sysselsatte personer (1000 personer)	455,9	487,8	497,7	507,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

innsatsvarer og -tjenester. Undervisning utgjør en andel på rundt 22 prosent av offentlig forvaltning uavhengig av om man ser på sysselsetting eller konsum. Antall sysselsatte personer i kommunal undervisning økte med 1,2 prosent fra 2010 til 2011. Dette kan ha sammenheng med økt timetall i grunnskolen.⁴ En nedgang

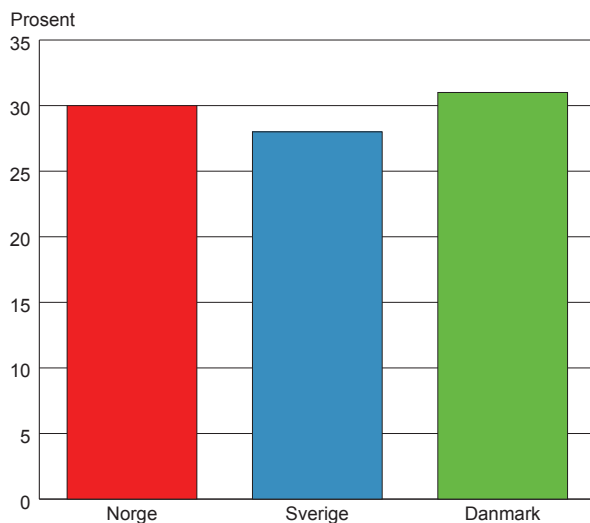
⁴ Kilde: Kunnskapsdepartementet: Prop. 1S (2010-2011), s.18.

Figur 5.1. Sysselsatte personer i offentlig forvaltning etter næring, 2011

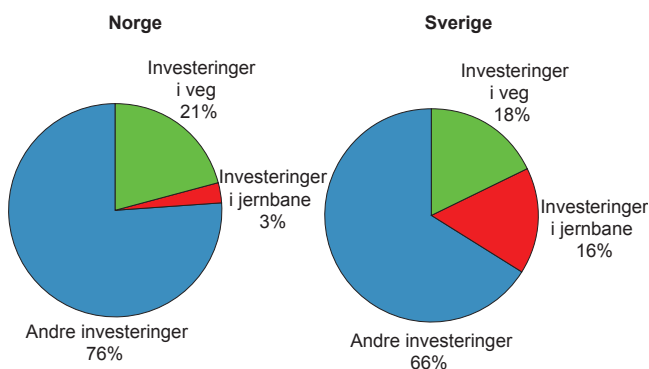
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.2. Sysselsatte personer i offentlig forvaltning som andel av totalt antall sysselsatte i Norge, Sverige og Danmark, 2010

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Statistika centralbyrå, Danmarks Statistik.

Figur 5.3. Sammensetning av offentlige bruttoinvesteringer i fast realkapital i Norge og Sverige, løpende priser, 2008

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Statistika centralbyrå

i antall elever⁵ som følge av den demografiske utviklingen kan imidlertid ha bidratt til redusert behov for sysselsatte i kommunal undervisning.

Sysselsatte i offentlig forvaltning utgjør rundt 30 prosent av total sysselsetting i både Norge, Sverige og Danmark. Se figur 5.2.

Forsvarsinvesteringer

Offentlig forvaltnings bruttorealinvesteringer var samlet sett på 85,3 milliarder i 2011 målt i løpende priser. I volum økte investeringene med 1,3 prosent, mot en nedgang på 7,5 prosent året før. Statlige bruttorealinvesteringer var langt på vei dominert av forsvarets aktiviteter, ettersom den siste av fem fregatter ankom Norge i januar 2011.

Fortsatt stor satsning på veg og jernbane

Ser man bort i fra fregatten er det transportinvesteringer som bidrar til økte investeringer. Satsningen på veg og jernbane har medført en betydelig økning i bruttorealinvesteringer på dette feltet, både i antall kroner og som andel av offentlig forvaltnings investeringer totalt. I 2006 utgjorde investeringene til transportformål 22 prosent av offentlig forvaltnings bruttoinvesteringer, mens andelen økte til over 30 prosent i 2011, herav 25 prosent til veg og i underkant av 5 prosent til jernbane. Investeringer i vei dominerer, men de siste seks årene har en økende andel av transportinvesteringene gått til jernbane.

Sammenlignet med Sverige er andelen investeringer i jernbane fortsatt lav i Norge. Mens jernbaneinvesteringene utgjorde 16 prosent av totale svenske offentlige bruttoinvesteringer i 2008,⁶ gikk kun tre prosent til jernbane i Norge samme år. Veginvesteringene utgjør en noe større andel i Norge, 21 prosent mot 18 prosent i Sverige. Ser man offentlige bruttoinvesteringer som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) investerer Norge relativt mer.

Bruttoinvesteringene totalt sett viser et skifte fra stat til kommune. Dette skyldes blant annet overflytting av ansvaret for en betydelig del av riksvegnettet fra staten til fylkeskommunene fra 1. januar 2010.

Færre skoler og sykehus ferdigstilt

I undervisningsnæringen, som stod for 16 prosent av offentlige bruttoinvesteringer i 2011, var investeringene lavere i 2011 enn i 2010 både i stats- og kommuneforvaltningen. Flere kommunale undervisningsbygg ble ferdigstilt til skolestart i 2010, i tillegg til at Institutt for informatikk II ved Universitetet i Oslo stod ferdig i 2011. Prosjektoppstart ved blant annet Undervisningsbygg Oslo KF og UiO bidro til økte investeringer i siste halvdel av 2011. Men totalt sett viser

⁵ Kilde: Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI), <https://www.wis.no/gsi>

⁶ Siste året det foreligger endelige tall for begge land.

investeringene i undervisningsnæringen en nedgang på 8,5 prosent målt i løpende priser.

Også innen helsenæringen indikerer de foreløpige anslagene et betydelig lavere investeringsnivå i 2011 sammenlignet med 2010, men her er det kun statsforvaltningen som trekker utviklingen i negativ retning. I 2010 ble blant annet hoveddelen av St. Olavs hospital i Trondheim åpnet. Ettersom tilsvarende større prosjekter kun er i oppstartsfasen, deriblant nytt sykehus i Østfold, så får man et fall i de statlige bruttoinvesteringene i nominell verdi på 18,6 prosent fra 2010 til 2011. Målt i volum ble de statlige helseinvesteringene redusert med 21,8 prosent. Den svake oppgangen innen kommuneforvaltningens helseinvesteringer i samme periode, på 0,6 prosent nominelt, gir lite utslag i helseinvesteringene totalt sett. Nedgangen i de totale helseinvesteringene var på 17,4 prosent i verdi og 20,5 prosent i volum fra 2010 til 2011.